

PÉTER LÁSZLO

Juhász Gyula

A MUNKÁSMOZGALOMBAN

(2.)

Május elsejében a költő általában nem tartózkodott Szegeden, hiszen az iskolaévet 1906 ősze óta hol Máramaroszigeten, hogy Nagyváradon, hol Szokolcán töltötte. 1908. május 1-én a nagyváradi Szabadságban A vörös május címmel ezeket írja: »Szép ünnepet, boldog ünnepet kívánok a proletároknak. Rózsaszínű hajnalt, vörös hajnal helyett, zöld lombokat, piros bort, barna sört és fehér kenyereket. Ma nem dolgoznak, ma egy napig pihennek azok, akik szorgalmasan munkálkodnak az éven át. Megérdemlik a nyugalmat hétköznapi robotjai után. Szeretem a komoly, derék munkásnépet, testvéreimet a munkában, vergődésben. Szeretem őket, bár nem értek mindenben egyet velük. Ővük a vigasztaló jövő, az én jövőm horizontja egyre szürkül, egyre szűkül. Ők harcok, én álmodó vagyok. Nem magamért álmodom, népemért. Értük is. Minden magyarokért. Nekem nagyon távol délibáb, vagy nagyon is közel cél minden gyomrok egyforma betelése. En a lelkek beteléséről álmodom... De azért csak ki a szabadba ma, büszke és dalos proletárok, hiszen a ti mai büszkeségetek magyar büszkeség és dalok magyar dal.»

1909. május 1-én a Nagyváradban köszönti a majálison rendezett gyermeknapot: »Vörös május napja első fényével a gyermekre ragyog és pedig a proletár gyermekre... Vörös május napja nem hiába köszönti tavaszi fényével, első melegével a szegénység fiát, a nyomor gyermekét.

Ugyanitt Május című karcolatában összeveti az ókori és a keresztény májust, a Heine megdalloit vidám, a Reviczky panaszoit keserves májust; »a mai proletárpoéták — fejezi be a párhuzamot — egyszerűen vörösnek és vörösnek festik az első május hajnalát.« Cikkét így zárja: »Szép május, gyönyörű május, áhitat és forradalom májusa, köszöntenek a hívők és csüggedők egyaránt.«

Mi az, ami a Turris eburnea költőjét távol tartja a munkásság mozgalmától? »Szeretem őket, bár nem értek mindenben egyet velük« — mondja 1908. április végén. Alig két héttel előbb, husvétkor nyilatkozott a Nagyváradi Naplónak. Vallásos hitéről beszél, s többek közt azt mondotta: »Megvallom, erősek bennem a korszerűtlen érzések és gondolatok; művészi ösztönömből lenézem a demokráciát.« Különös nyilatkozat ez éppen attól, aki 1905 óta a szabadgondolkodó radikalizmus híve, Ady értője és barátja. De mégis jellemző és mégis fontos, hogy lássuk, a költő milyen messziről indult el míg útja beletorkolt a munkásmozgalmába.

1914. május 1-én otthon volt a költő Szegeden: akkor gyógyult föl a március 6-i öngyilkossági kísérletek szerzett sebesüléseiből. Varga János, a szemtanú leírja az utolsó szegedi békebeli majálisát, az Ujszegedre vonuló munkástömeget, amelyhez Juhász Gyula is csatlakozott. »A Templom téren, a Révai utca felől sietősen jött egy fekete ruhás, köpenyes, vékony ember. Arca is fekete rövid körszakállal, fekete szemében szinte lobogott a tűz. Az Eötvös utca torkolatánál ért a menet elejéhez, de már jóval előbb széles kalaplengetéssel üdvözölte a tömeget. A körszakállas férfi Juhász Gyula volt, a költő, a szomszéd városbeli gimnáziumi tanár.« Kint Ujszegeden, a Kállay-ligetben szétoszlott a tömeg. Egy nagyobb kör közepén ült a költő és beszélt: »Ami ma hallottam, láttam, és éreztem, megírni gyönyörű költemény volna. Azt az erőt, bátorságot, amit ma a munkásság mutatott, ugyan meg tudom-e írni valaha? Míg jöttünk, mindig dobolt bennem a vers, és mindig éreztem, hogy nem jó, mert a valóság-hoz képest kevés és szegény...«

Akkor még nem tudta alkotással érlelni, amit érzett; minden együttérzése és rokonszenve sem elég ehhez. A közös harc teremtett olyan hőfokot, amelyből kiszikráztak a nagy munkásversek.

2

Juhász Gyula a világháború és az ószirózsás forradalom tanulságai után ismerte föl a munkásosztály történelmi jelentőségét. A Délmagyarország 1918. december 15-i számában írja Konjunktúra című vezércikkében: »Legyünk tisztában azaz is, hogy ez a magyar forradalom, amelyet hazaárulónak denunciólt költözsenik jósltak és ígértek be, tulajdonképpen a legszörnyűsebb reakció sőtét pincéjébe zuhanat volna, ha nem ők csinálják elsősorban és mindenképp: az ötdéjélvés háború gyűléstávál betelt katonák és az ezereves szolgátság szegényét megelégett proletárok. Ha a régi hatalom a szuronyokra és a verejtékre épített, az új rendnek kétszeresen és őszinte becsülettel az új világ katonáira és munkásaira kell támaszkodnia. A tépett katonazubbonyra és a kopott munkászubbonyra, ha nem akar diadalmas forradalom helyett siralmas és neveséges ellenforradalmat.« A költő ekkor a polgári radikalizmus álláspontját hirdeti, a Szegedi Polgári Radikális Párt társelnöke Móra Ferencnek és Hollós Józseffel együtt. A radikalizmus, mint annyi más értelmiséginek, számukra is »a szocializmus előcsarnokává« lesz. Móra Ferenc már az 1918. december 8-i nőgyűlésen, majd még inkább, a szociáldemokraták december 22-i szegedi szabadság-ünnepén elmondott, s később »Hiszek az emberben« címmel megjelent és ismertté vált vallomásával hitet tett a szocializmus mellett. Hollós József, aki a szegedi radikálisok elismert vezére volt, ugyancsak nyíltan átlépett a szociáldemokrata pártba, hogy utóbb, már amerikai emigrációjában, eljuthasson a marxizmus-leninizmus álláspontjára. Juhász Gyula világnézeti fejlődése lassúbb volt: ő csak 1919 februárjában ismerte föl a szocializmus világtörténelmi erejét, s állott oda a mozgalom mellé. Egyelőre, még mindig csupán rokonszenvével, de ez tette lehetővé számára, hogy korábbi aggályait eloszlattva lelkesen álljon a Tanácsköztársaság zászlai alá. A proletárdiktatúrához való csatlakozását nemcsak vértelen, békés uralomra jutása könnyítette meg, hanem az is, hogy nem kizárólag »kommunista ügynek« tartotta, hanem általában szocialistának: a munkáshatalom testét öltésének. S ha az erőszakot később is elítélte mind a két oldalon egyaránt, magát a Tanácsköztársaságot, s kivált a márciusi, áprilisi szegedi szép heteket, melyekhez annyi álmanak reménye kapcsolta, soha nem tagadta meg, sőt emlékeit mindig fájón, de büszkén idézte. Juhász büszkén vállalta azt az országot, amely költői és művelődéspolitikai terveinek megvalósulását ígerte. Így írt »Tegnap, holnap« című versében:

Soha még így a tied nem voltam,
Jövő napjától piros orcad,
Szabad ország,
En a te költőid maradtok!

(Folyt. köv.)

A gyümölcskupecek eldorádója Zsombón

Füresa, szokatlan látvány-nak lehet az ember tanúja mostanában, ha délutánoként, úgy 5—7 óra között végigbarangol a zsombói tanúnyák, gyümölcsösök között kigyózó dűlőutakon. A hig port gyümölcsládákkal tornyosított állami tehérgépkocsik kavarják. Itt is, ott is nyöszörögnek a lapos gumikocsik rugói a súlyos terheléstől. Ezek is mind gyümölcsöt, főleg őszibarackot szállítanak valahová. Sok helyen az út mentén egész kis tranzit telepeket találunk. Sőt a zsombó—szatymazi beköztöt torkolatánál olykor még egy-egy »forgalomirányító« is rostokol. Nehogy a Szegedről, Békéscsabaról, Budapestre érkező tehérgépkocsik túlröbögjanak, azután eltevedjenek a tanúnyák labirintusában.

Zúgpiacra vándorol az őszibarack

Azt gondolnánk, talán bizony a szatymazi felvásárló és gyümölcs-csomagoló telepre özőnlük ez a sok-sok áru. Hiszen nagyobb részére felvásárlási szerződése is van az államnak. És az áruk is igen jók. Mint Bódi János, a Csongrád megyei MEK Vállalat helyettes vezetője elmondotta, az egész apró, csak szeszipari célokra alkalmas őszibarackért is 1 forint 50 fillért fizetnek. Ez az alsó árhatár. A legszebb export árunak pedig 11 forint 50 fillér a kilónkénti ára. Ehhez jár még 15 százalékos szerződéses és nagyüzemi felár. A minőségtől függően az áru zöméért 6 forint 50 fillért, a gyengébb minőségért 3 forint 50 fillért fizetnek. Ezekhez az árakhoz szintén hozzájön a szerződéses és a nagyüzemi felár. A dolgozó parasztnak, szövetkezeti gazdák nagy többsége elégedett is ezzel.

A zsombói gazdag gyümölcsstermes nagyobb része azonban mostanában mégis máshova, az ország távoli részeiben kialakult zúgpiacokra vándorol.

A „közvetítő” nagy haszna

A beszélgetések során az is kiderült: a kisebb gazdáknak nem túl sok haszna van ezen a hihetetlenül nagyra fejlődött gyümölcsbörzén. A

vidéki, pesti kupecektől csak egy-két forinttal kapnak többet különként a gyümölcsért, mint amennyit helyben is eladhatnák portékájukat. Ugyanakkor nekik kell megfizetni a fuvarköltséget. Egy-egy állami autó pedig 2300—2400 forintért »utazik« Budapestre. A nagy pénzeket tehát a felhajtók, a kapcsolatteremtők és a viszont-eladók vágják zsebre. Ezek a pénzéhes konjunktúra lovakok kétszeresen nagy kárt okoznak. Lehetetlené teszi, hogy az ellátatlan iparvidékek és a főváros dolgozói olcsóbb gyümölcsökhöz juszanak. Miattuk a szatymazi felvásárlótelep gyakran a fővárosi KÖZERT-eket, állami üzleteket sem tudja rendszeresen, hiánytalanul kiszolgálni. Ugyanakkor nap mint nap nélkülözhetetlen valutát, külföldi mezőgazdasági gépek behozatalát jelentő export szállítmányokat is le kell mondani. Ez végső kicsúcsosodásában odáig is elvezethet, hogy külföldi bevők egy részét esetleg elveszítjük a következő években. Mindennek pedig a becsületlen termelők nagy kollektívája vallja kárát.

Nem teljesíthetjük a külföldi rendelést

Mikor meglátogattuk a szatymazi felvásárló, csomagolótelepet, akkor is éppen előttünk kellett a telepvezetőnek egy NDK-ba és egy

Lengyelországba rendelt szállítmányt lemondania. De meg kellett rövidítenie a budapesti KÖZERT-ek címére feladott szállítmányokat is. A hiányzó áruk egy részével az SA 83—74-es rendszámú tehérgépkocsin találkozunk a zsombói tanúnyák között. Sajnos azonban, a számos gépkocsi közül csak ennek az egynek a rendszámát tudtuk leolvasni, a vastagon kavargó portól.

Nem kellett különleges nyomozást végeznünk ahhoz, hogy néhány exponált személyt is megismerjünk ezen az áttekinthetetlen gyümölcsbörzén. Az egyik ilyen fő szervező maga Turzó Ferenc, a telen alakult Szőlőskert nevű zsombói termelőszövetkezeti csoport elnöke, aki alighanem jól megtalálja manipulációban tisztességesnek aligha mondható számitását. Azonban nem marad el mögötte Vas Zoltán, a szomszédos, ugyancsak új szövetkezeti csoport elnöke sem. Eppen Turzó Ferencnek és Vas Zoltánnak kellene ellenőrizni többek között a termelés, értékesítés szabályos menetét. Ugyanis, mint a termelőszövetkezeti csoportok alapszabálya kimondja, az eladott termék értékének a területétől függően 10—15—20 százalékát a közös kasszába kell befizetni, új gyümölcsösök telepítése céljából. A fekete kereskedelemben elúszott termelés után pedig aligha fizet-

tek be a tényleges termelés fejlesztési százalékot. Hiszen az, hogy mennyi gyümölcs mennyi pénzért hol cserélt gazdát, az itt teljességgel ki-nyomozhatatlan.

Miért adnak gépkocsit kupeckodásra?

Való igazság az is, hogy Zsombórol is épp úgy, mint más községekből a kistermelők tisztos nagy többsége elsősorban az állami szövetkezeti felvásárlótelepekre szállít. Az utóbbi napokban azonban Szatymazon és más községekben is nagymértékben lábrakaptak a spekulációs törekvések. Az úgynevezett »nagygazdák« azok, akik gazdag termésük színé-javát elmanipulálják.

Szemből itt az is, miként lehetséges, hogy míg a MÉK és a felvásárló szövetkezeti telepek állandó szállítóeszköz hiánnyal küszködnek, addig ezeknek az enyhén szólva maszek nagykereskedőknek korlátlan számban állnak rendelkezésükre az állami gépkocsik.

Itt az ideje, hogy felelősség szemüket a zsombói és a többi tisztességes termelői haszonért dolgozó gazdák is. Lassák meg, mit is művelnek körükben egyes feltehetően pénzszakók? Igazság-e az, hogy míg a kisebb gazdák becsületesen fizetik jóvedelmük százalékait a közös alapra, addig mások őket is meglopva, kófiakkal, kupecekkel összeségva »dolgoznak«. Éppen ezért maguknak a termelőknek kell netovábbot kiáltaniuk, önma-guknak kell kísérniük az ingyenes hasznok élvezőit.

Csepri József

Milliók érték — úgyszólván a semmiből

Érdekes munka a Vegyi- és Kultúrcikk Szövetkezetben

Idén kezdte bontogatni szárnyát Szegeden egy új, egyesült kisipari szövetkezet. A Vegyi- és Kultúrcikk-készítő Ktsz nevet vette fel, s az elmúlt fél évben már több érdekes újdonsággal lépett a piacra.

A szövetkezet egyik műhelyében agyagszobrászok szorgoskodnak. Takaros kisfiú- és kislányfejek, női mellszobrok varázsolódnak elő kezük nyomán. Elethű a haj, a mosoly, a bakfislány huncut tekintete. Nagy gondal-

dolgoznak itt, mert a minták után készítenek sorozatban a szövetkezet új gyártmányait: az izléses kirakati bábúkat. Tizenegy mintapéldányt készítették már, s ezek többségéből máris sok megrendelést kapott a szövetkezet. Több vállalat külföldi tapasztalatszeren beszerzett fényképeket is küld: milyen kirakati bábúkat szeretnének. De készül élő modellről is szobor — s ami még érdekesebb, az ország különböző részein tenyésző híres állatokról is.

Megmintázzák a Böske tehenet

A szövetkezet másik »slágere« ugyan az élethű »műállat«. A Földmű- és Ügyi Minisztérium megrendelésére megmintázták például a mezőhegyesi állami gazdaság tenyészkiállításán díjat nyert »Böske« és »Hilda« tehenét. S ezt sem lehetett akárhogy megcsinálni. A minta bírálói a tehenészek, az agrónomusok voltak, s bizony egyezni kellett a dédelgetett kedvenc minden vonalának. Ugyanilyen minták készülnek a bolyi állami gazdaság neves tenyésztesztjeiről, s az állatszobrászok megörökítik a mátiszállati országos hírv bikát, több lovat, s nagydíjat nyert juhot is.

Látszólag könnyebb, de nagy gondosságot igénylő munka ezekben a műhelyekben a gyümölcsök, s különböző zöldségfélék, vagy húsaruk mintáinak készítése.

Hogyan mutatták be Erfurtban a magyar gyümölcsöt?

A látogató szinte bele-szeretne harapni a pirosító al-

mába, vagy szakítani a dús szőlőfürtből, annyira hűek. Büszkéek is az alkotók, mert például a magyar gyümölcsöt ezek képviselik az erfurti nemzetközi kertészeti kiállításon. A külföldiek a szegedi szövetkezet modelljei nyomán ismerkednek hazánk termelvényeivel.

Bábúk, állatok, gyümölcsök — látszólag egyszerű gyártmányok. Azonban azt tudni kell, hogy ezek az agyagminták után, közönséges papírhulladékból, s a malmokban összepört portból készülnek bizonyos vegyi eljárás után.

Fejlődhet a szövetkezet

A szövetkezet például az egyes állatmintából ezer-ezer darabot gyárt hazai szükségletre, s érdeklődnek e gyártmány után külföldön is. Ugyúszólván a semmiből milliók termelési értéket ér el a szövetkezet. Bár most indultak a gyártással, mégis ez évre már több mint egymillió forint értékű megrendelésük van.

Az ötletes gyártmányok iránti növekvő kereslet a szövetkezet fejlesztését is eredményezi. A múlt negyedévben már újabb dolgozókat vehettek fel. A fejlesztéshez tartozik még a két új munkaterem, mely száz-ezer forint költségen most készül a Veresács utcai telepen.

A Szegedi Köztisztasági Vállalat általános iskolai végzettséggel rendelkező kövező és asztalos

ipari tanulókat

felvesz. Jelentkezés: Szeged, Pacsirta u. 1. szam alatt. 4864

A Szegedi Konzervgyár

férfi és női segéd-munkásokat

alkalmaz. Jelentkezés a vállalat munkügyi osztályán. 4866

Különleges ruhaanyagok bemutatója a Szabadtéri Játékok heteiben

(x) A magyar divatszövetek legfrissebb újdonságai-ból árusítással egybekötött kiállítás és árubemutató nyílik meg július 22-én a szegedi Tiszai Állami Áruházban és a szegedi Ruházati Bolt Különlegességi Boltjában. A két vállalat, valamint a Délmagyarországi Textilgyártókereskedelmi Vállalat a kiállítást a Magyar Posztógyár (Csepel) újdonságai-ból rendezi. A szabadtéri játékok élménye mellett az ipar és kereskedelem eme érdekes kiállítása emlékezetes marad a szegediek és a Szegedre látogatók számára.

A külföldi viszonylatban is különleges anyagok mellett a bemutató legerdeke-sebb újdonságai a csepeli Magyar Posztógyár gyapjú-kasmir szöveti és különböző színű és mintázatú újszerű tropikál szöveti lesznek. A pehelykőnyű, rugalmas, abszolút poróz anyagok véte-lenített nylonszál és tisztagyapjú fonál sodratából készülettek. Kivitelük és mintázatauk egyaránt teljesen újszerű és a belföldi piacon hosszú idő óta tapasztalható hiányt pótolnak. Sok kiváló új termék mellett a 40 éves jubileumát ünneplő csepeli élűzen ezen gyártmányaival osztatlan sikert aratott. Az eddig ismert szövetek mellett bemutatásra és eladásra kerülnek »a magyar gyapjúipar legszebb terméke« pályázaton I. díjjal kitüntetett EPOSZ és

Fregatta női, illetve férfi kabátzövetek és ezekből készült kabátok legújabb kimintázásai és színei.

Az újdonságok a Tiszai Állami Áruházban készkonfekció formában, a szegedi Ruházati Boltban méterárban kerülnek bemutatásra és árusításra. Emellett mindkét helyen megtekinthető lesznek azok az új minták és színek, amelyeket a kereskedelem az év hátralevő időszakára az ipartól megrendelt és a bemutatás helyén később megvásárolhatók lesznek.

Ez az újszerű ruha- és szövetbemutató a kereskedelem és az ipar jó együttműködését kívánja kihangsúlyozni. A bemutatóval kapcsolatban azért esett a Magyar Posztógyárra a választás, mert ez a régi, patinás-hírű gyár jelent meg az utóbbi időben a legtöbb újdonsággal. Ezen üzemből több, mint 3000 dolgozó dolgozik és a nyersgyapjú-mosástól a kész szövet kibocsátásáig a gyártás valamennyi műveletét saját üzemből végzi. Naponta több ezer méter szövetet termel.

A Tiszai Állami Áruházban mindenkor nagy választék található a gyár termékeiből mind méterárban, mind készruhában. A Ruházati Bolt szintén állandó választékot tart ezen cikkekből boltjaiban.

A vásárlással egybekötött kiállítás a szabadtéri játékok időszakában egész nap megtekinthető lesz.